הלכה · משנה תורה · מפרשים · השגות הראב״ד · ספר טהרה

השגות הראב"ד על משנה תורה, הלכות טומאת מת

רבנו אברהם ב"ר דוד [הראב"ד] מפושקיירה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

השגות הראב"ד על משנה תורה, הלכות טומאת מת

רבנו אברהם ב"ר דוד [הראב"ד] מפושקיירה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/השגות-הראבד-על-משנה-תורה-הלכות-טומאת-מת/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 4
פרק ג 5
פרק ד 5
פרק ה 6
פרק ו 7
פרק ז 8
פרק ח 9
פרק ט 10
פרק י 10
פרק יא 11
פרק יב 11
פרק יג 13
פרק יד 14
פרק טו 15
פרק טז 15
פרק יז 17
פרק יח 19
פרק יט 20
פרק כ 21
פרק כא 22
פרק כב 24
פרק כג 25
פרק כד 25
פרק כה 26

פרק א

הלכה ד

מי שנגעה טומאה בקרום וכו' עד נגעה בשיער הדק. א"א אמת שכך פי' בערוך כשות של קטן שיער הדק שעל בשר הקטן ודומה לכשות של קישות שבמסכת עוקצין וקשיא לי מה שאמרו אלו טהורין במת השינים והשיער והצפורן ובשעת חבורו הכל טמא ועוד אמרו בתוספתא דמקואות כשות של גדול שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ ואם שיער הוא היכן מצינו שיער של אדם אם אינו קשור חוצץ בין מקפיד בין אינו מקפיד ועוד שיער דק של קטן כלום הוא מקפיד ואיך שנה סתם לא מטמא ולא מתטמא. ול"נ שאותו כשות של קישות הוא אותו פרח השחור שהוא כעין דוחן הנמצא על הקישואין ואינו אוכל ולפיכך טהור ולענין אדם ג"כ שהוא כעין שחין דק או גרב דק והם ממראה הכשות קטן מסתמא מקפיד ובגדול אם מקפיד חוצץ עכ"ל:

הלכה יא

נגע באסקופה מטפח ולמטה קרוב לארץ טהור ומטפח ולמעלה טמא. א"א מצאתי בתוס' דאהלות פ"ט בענין רבוע בארון פירוש בארון השוה רחב למטה כלמעלה הנוגע בשולים שלה ר"א מטמא ורבי יהושע אומר מטפח ולמטה טהור מטפח ולמעלה טמא שאין מעלים עליות הגבוה מן הארץ טפח ונ"ל שהוא כענין מה שאמרו א"א לר"ה שתתלקט במלקט וברהיטני והכא נמי אמרי' א"א שלא יהא בקרקע הבית גובה טפח לפיכך כל שהוא נוגע באסקופה בגובה טפח כאילו נוגע בקרקע עולם ולפי הלשון הזה טפח עצמו טמא ורישא דיהא מטפח ולמטה טהור והרב היוני פירש בתוספתא זה פירוש חשך ואפילה:

פרק ב

הלכה ד

אם נשאר עליו כדי לעלות לו ארוכה בחי מטמא כמת שלם וכו'. א"א טעה בזה שאם חסר העצם אינו כמת שלם והמשנה הטעתו שראה מה שאמרו ואלו אם חסרו טהורים כזית מן המת וכזית נצל וכו' אבר מן החי שחסר העצם הוא סובר מדקאמר אבר מן החי מכלל דאבר מן המת חסרון העצם לא כלום הוא ולא היא דאם חסרו טהורים לגמרי קאמר דוקא אבר מן החי אבל אבר מן המת אע"פ שחסר העצם מטמא במגע ובמשא והוא עצמו הולך על זה הדרך למטה בדף השני:

הלכה טו

וטומאתן מד"ס וכו'. א"א לא מחוור ובמסכת חולין גרסינן כל אשר יגע על פני השדה להביא גולל ודופק דברי ר"ע ורבי ישמעאל דריש ליה לעובר במעי אשה וגולל ודופק הלכתא גמירי לה ולר"ע מגע גולל ודופק מאשר יגע ואהל מעל פני השדה דמשמע מאויר אבל משא אין בהם:

פרק ג

הלכה ג

וטומאת רביעית וטומאת אבר שאין עליו בשר כראוי וכו'. א"א אף בזה טעה דאבר שאין עליו בשר כראוי היינו עצם כשעורה ואינו מטמא באהל. ובמגע דמטמא מקרא היא ובמשא דמטמא הלכתא היא שהנזיר מגלח עליו ורביעית דם באהל מקרא על כל נפשות מת לא יבא אבל על מגעו ומשאו אינו מגלח דלא כתיב ביה אלא ביאה ואין דנין מעצם כשעורה שהוא הלכה בנזיר וחצי קב עצמות וחצי לוג דם כמת שלם נינהו כעין שדרה וגולגולת ומש"ה מטמאין במגע ובמשא ובאהל ונזיר מגלח עליהם דכתיב וכי ימות מת עליו זהו מת שלם ונראה לי מה שדימו ביאת מקדש לטומאת נזיר בטומאת מת משום דבנזיר כתיב וטמא ראש נזרו ובמקדש כתיב את מקדש יי' טמא הכא מייתי קרבן על טומאתו והכא מייתי קרבן על טומאתו על מה שזה מביא זה מביא:

פרק ד

הלכה ח

כל המטמאין באהל וכו'. א"א אע"פ שאין שם צירוף אהל:

הלכה יג

נשפך על האסקופה במורד בין לפנים בין לחוץ הבית טהור. א"א זו המשנה קשה עלי ולשון המשנה כך הוא נשפך על האסקופה והיא קטפרס בין בפנים בין בחוץ והבית מאהיל עליו טהור וקשיא לי מכדי קטפרס מפזרו ומטהרו מאי שנא אסקופה דנקט אפילו בתוך הבית נמי כלים הבאים שם לאחר שפיכה טהורים ואולי נאמר משום כלי דקודם שפיכה נקט לה שאם נשפך בתוך הבית טמאים משעת כניסת הטומאה לבית אבל על האסקופה אפשר שלא נכנס כולו בחבור אפילו שעה אחת מיהו תוספתא קשיא לי רבי יוסי אומר זקנים הראשונים היו אומרים מקטפרס ולפנים טמא מקטפרס ולחוץ טהור טעמייהו דזקנים לא ידענא מ"ש בפנים ומאי שנא בחוץ והא מפוזר הוא ואולי

נאמר דסבירא להו דכולי' בית כאשבורן דמי וזה הוא כשהמדרון כלפי פנים אבל כלפי חוץ לא וראוי לסמוך עליו ונ"ל דדוקא רביעית דם שחלוקתו מטהרתו אף ע"פ שמאהיל על כולו אבל שאר טומאות דמת אף ע"פ שנחלקו טמאים והטעם מפני שרביעית דם נקרא נפש שהוא שיעור נפשו של קטן ואינו נפש אלא א"כ הוא מחובר:

פרק ה

הלכה ג

והוא הדין לשאר כלים וכו'. א"א אנו אין לנו אלא בחרב או בחבורין בשאר כלים וכל המקראות אינן אלא בחבורין:

הלכה ה

אע"פ שהם דברי קבלה אינם דין תורה וכו'. א"א ראיתי זה האיש כל מה שיקשה עליו בדברי רבותינו יאמר מדבריהם הוא זה ואינו ד"ת והם אמרו ואינו כן שהרי כל הד' שטמאים במת כולן מן המקראות בספרי אלא שזו הלכה תקועה בידם ומקובלת בפיהם שאין חייבין על ביאת מקדש בטומאת מת אלא בטומאה שהנזיר מגלח עליהם כמ"ש למעלה ובנזיר לא מצאנו שמגלח על מגע טומאת מת ואפי' על חרב הילכך אפילו אדם באדם שהוא מפורש בתורה אינו חייב קרבן על ביאת מקדש וזהו העיקר:

הלכה יא

אדם או כלים שנטמאו במגע ארץ העכו"ם כו' וגולל ודופק וכו'. א"א סמי מכאן גולל ודופק וכו' כמ"ש למעלה:

הלכה יב

אבל אם היה האהל וכו' עד או של מתכת ה"ז טהור וכו'. א"א והוא שנעשה אהלים קבועים והכי איתא במתני' דאהלות פ"ח חוץ מפשתן שאפילו נעשה אהל קבוע מיטמא והא דקתני במתני' יריעה וסקורטיא וקטבליא וסדין ומחצלת מביאין את הטומאה וחוצצין אלמא לא מקבלין טומאה כשנעשו אהלים לא ביריעה וסדין של פשתן אלא בשאר בגדים שנעשים מן העץ כמו קנבוס וניישטא שעושין מהם בגדים שדינם כדין עצים שאין מקבלין טומאה במחובר:

פרק ו

הלכה ה

עשה ראשה גולל לקבר והרי היא עומדת על הקבר כמו אילן וכו'. א"א א"כ היינו עומדת אלא סיפא שהקורה שוכבת בקרקע וראשה נכנס לתוך הקבר נעשה לו גולל ורישא הטעם בזמן שהיא עומדת או מוטה על צדה וסומכת על הקבר כל הקורה צריכה לראשה התחתון שהוא גולל לקבר לפיכך כל שהוא כנגד הפתח של קבר טמא אבל כשהיא שוכבת אינו כן לפיכך מה שעתיד לקוץ אינו חיבור:

הלכה ח

היתה הארון החקוקה בסלע וכו'. א"א לא נראה כן מן התוספתא שהיא כחקוקה בסלע אלא בבנין שהרי אמרו ארון שהיתה חקוקה בסלע ומכוסה הנוגע בה מכל מקום טהור ואינו טמא אלא כנגד כיסויה בלבד למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה נתונה על פיו בלבד שאינו טמא אלא כנגד חללו בלבד היתה בנויה בכותלה של נפש אם היתה נראית בתוך של נפש הנכנס לתוכה טמא ואם לאו אינו טמא אלא כנגד כסויה ועוד אם בחקוקה מדבר כמ"ש הוא הרי דבריו סותרים זה את זה בתחלה אמר הנוגע בסלע מ"מ טהור ובסוף אמר היתה שוה מטפח ולמטה טהור מטפח ולמעלה טמא רישא במאי עסקינן לא בשוה ולא ברחבה וצרה אלא שמא רישא בחקוקה וסיפא בבנין כדקתני בתוספתא והוא אינו תופס לא לשון משנה ולא לשון תוספתא אבל קולט מעט מזה ומעט מזה ואינו מכוין אלא שקשה לי בין ברוחב בין בשוה וקצר אם בבנין אין ניצל מתורת גולל ודופק שמטמא במגע ובאהל ואולי נאמר שלא ניתנו גולל ודופק אלא לקבר והוא הנפש שבונין למת פעמים מכניסין לתוכו את המת בארונו ופעמים בלא ארון וכיסוי הנפש נקרא גולל ומה שהגולל סמוך נקרא דופק אבל הארון כסותו של מת הוא ואינו לא גולל ודופק ולא קבר סתום ואינו מטמא בארון של אבן אלא מי שמאהיל עליו כנגד הטומאה:

ניקב ארון בסלע וכו'. א"א דבר זה כתב פירוש למה ששנו במשנה עשאו כמין גלוסקוס ובערוך גלוסקוס תיבה ואפשר שנפחתה מן הצד כפירושו:

הלכה ט

אם היה בה מגולה בצד המערה ארבעה טפחים וכו'. א"א אני לפי טעותו הגהתי אבל לשון המשנה ולשון התוספתא אין שם חצר מקורה אלא שפתחה באויר ואין כאן קירוי אלא שפתחה למעלה או מן הצד ומן הצד קרוי פתחה לאויר:

פרק ז

הלכה ב

פתח קטן בתוך פתח גדול וכו'. א"א נראה לי בצד הפתח קאמר:

היו שניהם כו' חשב להוציאו באחד משניהן טיהר את חבירו וכו'. א"א כך היא התוספתא ולא ידעתי מה בין זה לזה ואולי מתאימין שמזוזה אחת מפסקת ביניהם ואין שם בנין אחר ושניהן ננעלים באותה מזוזה וקמ"ל אף ע"פ ששניהם דומים לפתח אחד טיהר האחד את חבירו:

הלכה ג

הרי הבית שער והבתים טמאים ואם לאו בית שער טמא והבית טהור. א"א בתוספתא טהורים וכן עיקר שאם יש לאותו הבית דרך לחצר מצד אחד ופתח הבתים שהן לאכסדרה מוגפים כולן טהורין והאכסדרה טהורה ואם לאו בית שער טמא שעתיד לצאת והבתים טהורים ובאכסדרה מקורה עסיקינן והוא הבית שער:

החדר שלפנים מן הבית מוגף ונכנסה טומאה וכו'. א"א פי' נכנס המת לחדר דרך חלון שפתוח לו מאחוריו והבית החיצון טהור אע"פ שדרך החדר על הבית אפ"ה טומאה זו במקום שנכנסה נותנין לה דרך לצאת:

הלכה ד

אין הקבר מטמא מכל סביביו עד שיהא שם חלל טפח על טפח וכו'. א"א דבריו סתומים ואולי כוונתו אינה מיושרת כי זה הענין שלש מדות יש בו שאם יש במקום הטומאה טפח מרובע אע"פ שהטומאה ממעטת החלל והרי הוא כטומאה רצוצה ובוקעת ועולה ומטמאה באהל כמו כן מטמא כל סביביו במגע וזהו קבר סתום ואם יש שם טפח פנוי חלל אינו מטמא באהל אבל מטמא כל סביביו במגע ואם אין במקום הטומאה טפח מרובע זו היא טומאה רצוצה שבוקעת ועולה ומטמאה באהל ואינה מטמאה במגע מצדיה וזו הרצוצה אם היא בכותל שבין שני בתים או במעזיבה שבין בית לעליה רואים לאיזה צד היא יותר קרובה ובוקעת לאותו צד ומטמא כל מה שיש באותו אהל ודברים הללו מתבררים מן המשנה מארונות דר"א בר צדוק דברכות ומבית שפרץ את פצימיו דב"ב דוק ותשכח:

הלכה ז

טומאה שהיא רצוצה לכותל וסמך סוכה לכותל הסוכה טמאה וכו'. א"א בחיי ראשי אין דרך המשנה כדבריו דתנן פ"ז נפש אטומה הנוגע מן הצדדין טהור מפני שטומאה

בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אם היה מקום הטומאה טפח על טפח הנוגע בה מכל מקום טמא מפני שהוא כקבר סתום סמך לה סוכות טמאות ור"י מטהר הנה שאין הסוכה טמאה אלא שיש במקום הטומאה טפח על טפח שנעשית הסוכה דופן הקבר ומטמאה במגע מכל סביביה ולא באהל אלא א"כ הקבר פתוח אליה או שתהא הסוכה סתומה שלא יהא לה פתח כי אז נעשית כגולל לקבר אבל בנפש אטומה כיון שהנוגע בנפש מן הצדדין טהור אף הסוכה הסמוכה לה טהורה במגעה ובאהלה מתוכה בין שיש לה פתח לסוכה בין שאין לה שאם אין קבר אין גולל ונפש אטומה אינה קבר אבל המאהיל על גבה כנגד הנפש יש חילוק שאם יש פתח לסוכה הכל טהור כל אהלה וכל מגעה מפני שהיא בית בפני עצמה וחוצץ ואם אין לה פתח אותו המאהיל טמא שהרי טומאה בוקעת ועולה ויסודי הדברים הללו בתוספתא דאהלות פרק ג' והמבין יראה ויבין:

פרק ח

הלכה ג

אבל אין נוטעין בתוכה אילני מאכל מפני שהשרשים מגיעין עד למת וכו'. א"א המשנה אמרה אינה נטעת כל נטע ואין מקיימין בה אילנות חוץ מאילן סרק והטעם אילני מאכל אדם נמשך ועושה דירתו ביניהם מה שאין כן באילני סרק מכל מקום לכתחלה אינה נטעת כל נטע:

הלכה ד

אין נוטעין אותו כדי שלא להרגיל רגל אדם וכו'. א"א שלנו יפה משלו שלא ללכלך בגדי המתקבצים שם בעפר התיחוח:

הלכה ה

קבר הנמצא מותר לפנותו ואם פנהו מקומו טמא. א"א זו הפסקא איני מוציא אותה מכוונת בדברים והתוספתא ומסכת שמחות אינן מכוונות והנוסחא שכתב אינה משוה עם התוספתא גם בעצמה אינה מיושרת ומה יש בין קבר המזיק לקבר הנמצא ומ"ש אסור בהנאה עד שיבדוק לא ידעתי מהו עד שיבדוק שאני אומר שאפילו בדק ולא מצא שכונת קברות אע"פ שנטלו ואת תבוסתו אפ"ה מקומו טמא במגע ואסור בהנאה והטומאה אינה אלא כדי להרחיק אדם מן ההנאה והנוסחא המדוייקת קבר הנמצא מותר לפנותו ומקומו אסור בהנאה [וטמא] והידוע אסור לפנותו ומקומו טמא ואסור בהנאה והמזיק את הרבים מפנין אותו ומקומו טהור ומותר בהנאה:

הלכה ח

שלא היה כאן קבר וכו'. א"א זו התוספתא אינה משוה עם המשנה מבוי שנמצא בו שרץ מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי וכו' או עד שעת הכבוד. עד שעת הכבוד מיהא מטמא ואע"פ שבשעת הכבוד לא היה בו שרץ דאמרינן עם סילוק ידיו נפל בו השרץ והכי נמי נימא ליום א' או לב' ימים אחר ראייתו של זה נקבר המת שם:

הלכה יא

אם יש חרש ביניהם טהור וכו'. א"א אנן חורש גרסינן ואם יש שם חורש אע"פ שיש שם סיד אם היה הסיד משופע ביניהם טהור דאמרינן אגב חרישה נפל הסיד באמצע ואין שם טומאה אבל אם אין שם סיד לעולם ביניהן טהור אע"פ שאין שם חורש שלא הצריכו חורש אלא בשיש ביניהם סיד וכן היא הסוגיא במועד קטן:

פרק ט

הלכה ג

וצריך לבדוק מן האחרון עשרים אמה וכו'. א"א זה שיבוש אלא מן הראשון דבר זה מפרש לה בגמרא דהמוכר פירות איך הוא בא לחשבון זה:

ואם לא מצא שם מת אחר וכו'. א"א דבר זה לא ידעתי מהו ואם הוא שכונת קברות איך הוא טהור ואם יאמר על אותן י"ב אמות שיש משמונה עד עשרים שבדק ולא מצא א"כ לא היה לו לומר אותן העשרים שבדק כי השמונה ודאי טמאות:

הלכה ט

אבל קודם שימצא אוכל בתרומה וכו'. א"א המשנה אמרה בדמע ולא בתרומה ודאית:

הלכה יב

דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכו'. א"א זהו שיבוש גדול שהרי אמרו בכמה מקומות ספיקא דאורייתא לחומרא וספיקא דרבנן לקולא וזו ספיקא דאורייתא היא אבל היה לו לומר משום דהו"ל ספק ספיקא ואפילו בדאורייתא לקולא:

פרק י

הלכה ד

היה שם חריץ מלא עצמות וכו'. א"א זה פי' מלא טמיא:

הלכה ח

ולמטה מג' בבית הפרס טהור וכו'. א"א אין צורך לזה הטעם שהנוטע אין דעתו לעקור ואם תהיה הטומאה טמונה תחתיו אין בכך כלום:

הלכה ט

אפילו היא בית ארבעה כורין וכו'. א"א ספרו היה משובש בכאן ולשון התוספתא ואפילו היא משוכה ממקום הטומאה ואפילו טהורה מקיפתה וכו' ובשדה שאבד בה קבר היא שנויה משוכה ממקום הטומאה פי' שראשה א' נמשך ונכנס לשדה טהרה אפילו הכי טמאה:

הלכה י

שאין כל אדם בקיאין בכך וכו'. א"א לא כי אלא שאין הכל זריזים לקוץ ממנה האילנות שהרי אין מקיימין בה אילני מאכל ואין בה אילנות דקאמר שרואין שנקצצו ממנה בידוע שלכך נקצצו:

פרק יא

הלכה ו

וכן ארץ העכו"ם הסמוכה לארץ ישראל וכו'. א"א אני לא מצאתי בתוספתא אלא מובלעות:

הלכה ט

מדור העכו"ם שחרב הרי הוא בטומאתו עד שיבדק וכו'. א"א במשנה שנינו רשב"ג אומר עיר של עכו"ם שחרבה אין בה משום מדור העכו"ם ואין עליו מחלוקת ואולי יש הפרש בין עיר שחרבה למדור שחרב:

הלכה י

והתקרה שע"ג העמודים וכו'. א"א זהו פי' האלקטיות:

פרק יב

הלכה א

טפח על טפח מרובע וכו'. א"א לא בירר את דבריו דחלל טפח פנוי בעינן להביא את הטומאה ולחוץ בפני הטומאה שאל"כ הטומאה ממעטת את החלל טפח טומאה רצוצה היא ואינה מביאה ואינה חוצצת:

הלכה ב

וכלי גללים וכלי אבנים וכו'. א"א אפילו של עץ והם באים במדה כדאיתא פרק יש מביאין וחוצצין:

הלכה ד

אבל כלים שתחת שתי הקצוות וכו' שהרי כו'. א"א אין הטעם הזה מספיק והמשנה מדברת בעודף מכל צדדיו מעתה הכל תחת אהל אחד הוא והוא מוסיף וגורע ומסבב את העינים לפנים אחרים ולשון המשנה נתון על שני תנורים טומאה ביניהם הם טמאים משמע שהתנורים עצמן טמאים. ובתוספתא ר"י בן נורי מטהר בתנור אלמא תנא קמא תנורים עצמן מטמא וכ"ש כלים שתחת הנסר מכל צדדיו ובתוספתא נתון על שני תנורים ישנים וחדש באמצע וכו' והאי מילתא יתירא אשמעינן סיפא דלא שדינן האי נסר לתנור חדש לטהר אלא הכל טמא:

הלכה ו

ארונות של עץ וכו'. א"א זה המחבר דלה מים מבורות עמוקים אלא שהמים עכורים כי הוציא דבר זה ממלתיה דר"א בר' צדוק דאמר מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים וכו' ומאותה השמועה בנה זה הבנין וטעה כי הארונות שהיו עומדים בשדה של אבן היו ובמקום קברות היו ויש עליהם תורת גולל ודופק וקבר סתום אלא שאין הכהנים מוזהרים אלא על הטומאה שהנזיר מגלח עליה וקי"ל שאינו מגלח אלא על גופו של מת לא על קבר ולא על גולל ודופק ואם אין בה חלל טפח גופו של מת הוא מפני שהיא בוקעת ועולה:

הלכה ח

לפיכך אם היתה גבוהה מעל הארץ וכו'. א"א ק"ל אם זה הגבהות שאמרו אויר הוא היאך אויר מצטרף לרום טפח והתוספתא לא אמרה גבוהה מעל הארץ אלא אם היתה גבוהה חצי טפח ואולי הגבהות אינו אויר אלא שהיתה עבה מתחתיה א"נ כשמחשב ההיקף מבפנים הוא מחשב וכשהסאה דפנה דק צריך שיהא ההיקף מבפנים ד' טפחים ומחצה אבל אם דפנה עבה חצי טפח די לה בהיקף שלשה טפחים ושמעינן מרישא דרואין חללה של סאה כאילו הוא מלא לחשבו ברום טפח וברוחב טפח להביא את הטומאה תחת כולה וכל מה שאמרתי בגבוהה חצי טפח שהוא בעובי הדופן ולא באויר לא אמרתי אלא למי שסובר דבעינן טפח על טפח ועובי טפח להביא את הטומאה אבל למי שאינו מצריך עובי טפח אפילו גבוהה באויר קאמר וזה עיקר:

לפיכך אם היה בהיקף העמוד וכו'. א"א מה הועיל זה האיש בצורותיו ולא האיר ולא הצהיר מה צורך לעשרים וארבעה טפחים ולמה שנה דברו מן הסאה ומה הפרש בין סאה לעמוד גם לא פירש זה העמוד אם הוא שוכב או זקוף ואם הוא חלול או גולם אטום. עתה אפרש זה העמוד שוכב שהלשון מוכיח שאמר מוטל ובתוספתא רבי יוסי אומר היקפו עשרים וחמשה שאין לך כ"ה טפחים שאין הקרקע אוכל בו טפח וכו' ש"מ בשוכב עסקינן ובחלול עסקינן ואם יש בהיקפו כ"ד טפחים הרי ברחבו ח' טפחים עגולים שהם ששה מרובעים טול שני טפחים לדפנות טפח מכאן וטפח מכאן נשארו חלל ד' טפחים מרובעים והם אהל ומפרש בתוספתא והצר שלו נידון בשיפועי אוהלים פי' המקום צר שבו שהוא מתקצר בעיגולו וכיון שיש בו ד' טפחים חלל נעשה אהל ונותנים לו שיפוע אבל אם לא היה אהל אין נותנין לו שיפוע דתנן שיפועי אהלים כאוהלים וזו הטומאה עומדת תחת אמצעית של עמוד שהוא מקום צר שלו בינו ובין הארץ ואם לא נחשב אותו הצר לשיפוע אהל הרי הטומאה רצוצה תחת הצר של עמוד והיא בוקעת ועולה ואינה הולכת לדפנות. אלא דקשיא לי אם זה העמוד חלול הוא מ"ש מן האדם שהוא חלול והצד העליון מביא את הטומאה אע"פ שאין בעביו ח' טפחים ולפיכך נראה שהוא אטום וכשהוא עבה שמונה טפחים רואין אותו כאילו הוא חקוק ארבעה טפחים חוץ מכותליו ונעשה הצד העליון אהל ומביא את הטומאה תחת דפנו והצר שלו נדון בשיפוע אהל ואם היה פחות מכאן אין רואין אותו כחקוק ואין שם דופן העליון שידון כאהל ויהיה הצר שלו נדון בשיפוע אהל אבל ענין הסאה אינו כן מפני שהיא חלולה ויש לה דופן העליון וכשעלה עד ארבע אצבעות בין עובי דפנה שהוא אצבע ושלש אצבעות מחללה כבר עלה מן הקרקע טפח ויש עליו אהל טפח מן הדופן העליון ואע"פ שהוא עקום אין בכך כלום ועוד נוכל לומר בענין העמוד לעולם בחלול ודקא קשיא לך אדם שהוא חלול אפשר שיש הפרש בין דבר המקבל טומאה לדבר שאינו מקבל טומאה דדבר שאינו מקבל טומאה אע"פ שהוא חלול ויש לו צד העליון טפח לעולם הוא חוצץ את הטומאה ויש למבין טעם בזה וסימן לדבר כוורת וסבורים אנו לומר שהיא של חרס שאינה מטמאה מגבה דהויא לה כדבר שאינו מקבל טומאה:

פרק יג

הלכה ב

ואם אינם ראויים לקבל מעזיבה בינונית. א"א ק"ל מאי דאמרי' בתוספתא פרעות היוצאות מן הגדר היו נתונות ע"ג הגדר רואין אותן כאילו אבנים כבושות עליהן התרפו

רואין אותן כאילו הן של מתכת ועוד שנינו במשנה פרק יש מביאין וחוצצין העוף ששכן מביא וחוצץ ועוף מי מקבל שום מעזיבה. אלא לא אמרו מקבל מעזיבה אלא בסככות ופרעות שהן מובדלות זו מזו ויש מעט אויר ביניהם וזו היא הגריעות שבהן ואפילו שיכולים לקבל מעזיבה אינם אלא מדבריהם לא להביא ולא לחצוץ ובזמן שהן דבוקות אפילו התרפו מביאין וחוצצין מן התורה וחייבין עליהן על ביאת מקדש תמצא כל זה בתוספתא דאהלות ובסיפרא:

הלכה ג

ופשוטי כלי עור. א"א היא סקורטיא וקטבליא:

הלכה ד

כלי אבנים כל אלו מביאין ואינן חוצצין. א"א אולי סובר זה המחבר שאין שום כלי חוצץ בפני הטומאה ואפילו כלי גללים ואבנים ואדמה מפני שמצא פ"ו אדם וכלים נעשים אוהלים ליטמא אבל לא ליטהר וכו' היה נתון על ד' כלים אפילו כלי גללים וכלי אבנים וכו' טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאים ואינו כן שלא אמרו אלא שלא נעשה אהל ולא מעמיד אהל אבל בחור או בחלון שבין בית לבית או בין בית לעלייה כל דבר שאינו מקבל טומאה חוצץ שלא תעבור הטומאה לצד שני דוק ותשכח:

הלכה ח

וחבילי מטה והמשפלות. א"א מרזבלין:

פרק יד

הלכה ז

העושה חור בכותל. א"א זה עושה פירוש לאספתי ששנינו במשנה והרב היוני פירש בו חרב אשפד"א בלע"ז וחיי ראשי פירוש זה מן הדברים שאין הדעת מקבלתו ומה ענין חרב עם קנה ונר גם מסמר אין בו משמעות ולמה הוציאו בלשון אספתי וכמה מסמרות הוזכר במשנה אבל העיקר כאשר מצאתי אותו בלשון התוספתא לקנה ולאצבתי ולנר וכולם מענין המנורה קנה קני מנורה אצבית מלקחיה תרגום צבתהא לנר כמשמעו ולא מימנעי רבנן למכתב פ"א תחת בי"ת הפקר הבקר:

פרק טו

הלכה א

או סתמה עד שנשאר בה פחות מטפח. א"א פחות מטפח לכזית מן המת אבל למת שלם או ליותר מכזית דיו אם מיעטו לפחות מארבעה:

הלכה ב

מפני שאינם ראויים למלאכה. א"א דוקא למעט בחלון אבל אם סתמו לגמרי אע"פ שדעתו לפנותו סותם דוק ותשכח:

הלכה ג

אינן חשובין אצלו ואין דעתו לפנותן. א"א אומר אני דלחלון שהוא ד' על ד' אם בא למעטו צריך שיבטל בו אותו המיעוט אבל לחור של טפח אם בא למעטו אע"פ שאינו מבטל המיעוט:

הלכה ה

או נתמעט בקורי עכביש. א"א זה כתב במקום והכבי שאין בו ממש ובמסכת כלים פרק שביעי שפופרת הקנה שחתכה לקבלה טהורה עד שיוציא את הכבי והיא אותה יריעה שנמצאת בתוכה:

פרק טז

הלכה א

אם היה בארובה פותח טפח הבית כולו טמא וכנגד כל הארובה טמא. א"א כמדומה אני שיש כאן שיבוש המשנה לא אמרה כן שאם יש בה פותח טפח כ"ש שכנגד ארובה טהור אבל לשון המשנה מקצת הטומאה בבית ומקצתה תחת ארובה הבית טמא וכנגד הטומאה טמא אבל לא מה שכנגד ארובה דכ"ש הוא וה"מ שיש בה פותח טפח אבל כשאין בה פותח טפח ומקצת טומאה בבית ומקצתה תחת ארובה חלקו בה ר"מ ורבי יהודה ורבי יוסי דר"י אמר אף כנגד הטומאה טהור ור"מ סבר כנגד הטומאה טמא ורבי יוסי אמר אם יש בטומאה כדי שתתחלק וכו' הכל טמא ואם לאו הבית טמא וכנגד הטומאה טהור ולעולם כל מה שכנגד ארובה שלא כנגד הטומאה טהור לדברי הכל וזהו העיקר:

הלכה ה

או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. א"א לא יורדת עד התהום כטומאה רצוצה שהרי זו אינה רצוצה שהרי היא בתוך הקדרה או על גבה אלא בוקעת את הקדרה ומטמאה כלים שתחתיה בינה ובין הארץ מפני שהוא כלי טמא ואין כלי טמא חוצץ מ"מ כיון שאין על גבה טפח על טפח שהרי פתוחה לאויר אינו מביא את הטומאה לצדדין אבל מטמא מה שתחתיו עד הארץ:

או על גבה הבית כולו טהור. א"א זה המחבר משבש את המשנה מדעתו והוא דעת משובשת והמשנה אמרה בתוכה או על גבה בכלי טמא וכן עיקר לפי שהוא כלי טמא ואינו חוצץ ובוקעת הטומאה לתחתיה כאילו היא פתוחה מלמטה וכיון שהיא גבוהה מן הארץ טפח ואינה רוצצת נעשית היא עצמה אהל טפח להביא את הטומאה לבית שהכלי הטמא מביא את הטומאה ואינו חוצץ:

ותוכה וגבה טהור. א"א זה האיש מפרש במקומות שאין להם צורך ומניח המקומות הצריכים ולמה לא פירש כאן תוכה וגבה למה טהור והלא המשקוף מאהיל עליה כטפח ואומר אני שזאת הקדירה צרה מפיה ויש לה כוליא טפח כאותה ששנינו ואת התנור ג' מן הכוליא שהן ד' מן השפה דכוליא דתנור טפח וכן דרך רוב הקדרות וזאת הקדירה הכוליא שלה נכנסת תחת השקוף אבל פיה מבחוץ לפיכך אין הטומאה נכנסת לה אבל כשהטומאה בתוכה או על גבה הכל טמא מפני שהוא כלי טמא וכאילו היא פתוחה תחת השקוף כטפח:

הלכה ו

ובכל קורה מהן פותח טפח וביניהן אויר. א"א אע"פ שאין ביניהן אויר טפח לפי שאין הטומאה עוברת לקורה הואיל ויש שם אויר דוק ותשכח:

היתה הטומאה על גבי קורה העליונה. א"א וכן על גבי קורה התחתונה:

לפי שכל טומאה שאינה תחת פותח טפח ברום טפח הרי היא כרצוצה. א"א כמה זה לשון מקולקל אלא שאין חוצץ לפני הטומאה ואינו נעשה אהל להביא את הטומאה אלא בטפח מרובע ולא אמרינן חבוט רמי אלא כשיש בקורה רוחב טפח:

בית שנסדק וכו'. א"א כמה קלקל עלינו את הענין כי הוא מפרש השיעורין שבמשנה לטהרה והם אינם אלא לטומאה ומפני זה השיבוש סיבב פירוש המשנה לדרך אחרת ובתוספתא כותל שנסדק והוא כותל הבית שהוא לצד החצר ויש לפניו תקרה עודפת ואין פתח לזה הבית זולתי זה הסדק א"נ יש לו פתח אחר אבל אין פתח מציל אלא על פתחים מגופים אבל על הסדק שהוא פתוח ועל החור שהוא פתוח אינו מציל ב"ש סברי

אינו מוציא את הטומאה עד שיהא בו ד' טפחים ואפילו לכזית לפי שאין לסדק תואר פתח ובה"א כעובי חוט המשקולת אע"פ שאין בו טפח מפני שהוא ארוך וסופו להיות גדול והולך ורבי יוסי אומר משום ב"ה בפותח טפח כדין חור שבין בית לבית לכזית:

הלכה ז

אכסדרה שנסדקה וכו'. א"א שנסדקה גגה וזה אין לו שיעור שאין הטומאה מעברת הקורות אפי' בפחות מטפח ונראה לי מה שאמרו בבית שנסדק שאם היתה הטומאה מבחוץ והכלים מבפנים טהורים אע"פ שיש בסדק כשיעורים הללו דוקא בסדק מפני שסופו להבנות אבל חור אחד דברי הכל בטפח בין בחוץ בין לפנים:

עירב את הטומאה. א"א כמה שיבושין נשתבש בדברים הללו שלא נאמרו על מי שנתן רגלו למעלה מן הסדק שאין הרגל חלול ואין צורך לחללו שהרי דבר המקבל טומאה מביא את הטומאה ולא הוצרכו לחללו אלא לאדם שהוא חוצץ את הטומאה תחתיו ואין שם חלל טפח להביא את הטומאה חוץ ממקומה ועל זה אמרו אדם חלול הוא והצד העליון מביא את הטומאה:

פרק יז

הלכה א

זיז שהוא יוצא מפתח הבית וכו' עד אא"כ היה בו פותח טפח. א"א תמה אני איך הוא מוציא את הדברים מפשטן ובזיז היוצא מע"ג הפתח עד י"ב טפחים אמרו שמביא את הטומאה בכל שהוא יותר מכאן בטפח אבל בקנה היוצא מע"ג הפתח החמירו אפי' גבוה מאה אמה מביא הטומאה בכל שהוא מפני שהקנה מיטלטל ונראה שניתן שם להאהיל תחתיו וזיז אינו מיטלטל ואינו אלא לבנין וכך סייע רבי את דברי רבי יהושע בתוספתא:

הלכה ב

טומאה תחתיו אינו מביא את הטומאה לבית. א"א דוקא בזיז שהוא למעלה משנים עשר טפחים:

הלכה ג

בנין היוצא לפני החלון. א"א זו הפיסקא לא נמצאת לא במשנה ולא בתוספתא אולי כתבה תחת הבטח שהוא שנוי פי"ב ואין מפרשין כן ולשון התוספתא אבטי והוא הבטח האמור במשנה שאינו מביא את הטומאה ובזיז יש עליו מחלוקת וזה המחבר הפליגו לדברים אחרים שלא מן הענין והם עצמם מאין טעם והרב היוני ג"כ פירש בו סברא רחוקה בעבור שראה בתוספתא אבטי ופירש אינו מביא את הטומאה חוצץ והם דברים

זרים ואין הדעת מיושבת עליהן אמרתי אחר שאין להם קבלה אענה אף אני חלקי גם לי לבב כמוהם. הבטח מלה מורכבת היא ונקראת על שם מלאכתה והיא ממלאכת התנור כשהוא צריך טפלה מוציאין ממנה זיז לקבל עליו את הטיט שטופלין בו ומפני אסיפת הטיט ששם פעמים שמותיר והוא בולט ממנו טפח ונשאר שם עם הזיז שלא לצורך ושלא בכוונה ואותו הטיט אינו מביא טומאה אף למה שתחתיו לפי שמתחלה לא בא בשום כוונה שלא היו יודעין שיותיר ועל הזיז נחלקו רבי אליעזר סבר כיון שאינו בא אלא בשביל הטיט דינו כמוהו ורבי יהושע סבר הזיז מיהא בכוונה בא שם הילכך מביא ומודים שאם נתנו שם את הטיט הרבה על דעת שיותיר שהוא מביא. פירוש בטח בית טיחה מקום קבוץ הטיט:

הלכה ד

שני זיזין זה על גב זה וכו' תחת התחתון תחתיו בלבד טמא. א"א חסר מכאן עיין המשנה:

תחתיו בלבד טמא. א"א הנוסחא נסוחא מן האחרת:

טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. א"א זה הטעם שיבוש אלא שאין שם כדי שיביא את הטומאה לצדדין:

אם הטומאה גבוהה מן הארץ. א"א זה שיבוש ראוי להיות אם היתה מן הארץ גבוהה הכלי:

ומביא את הטומאה לכל הכלים שתחתיו. א"א ראיתי שלא פירשו לא הוא ולא הרב היוני ז"ל כפי זה המשנה ומה הוא הפרש שיש בין סגוס עבה ולקפולין זו על גב זו ולטבלאות של עץ מונחות זו על גב זו שהסגוס הואיל וכלי אחד הוא אין רואין הצד העליון אע"פ שגבוהה מן הארץ טפח שיהא כאהל ויטמא מה שתחתיו באהל אלא נדון כטומאה רצוצה ובוקעת כנגדו ולא יותר אבל כשהוא שני כלים אע"פ שדבוקים זה בזה העליון שהוא גבוה טפח מן הארץ נעשה אהל ומביא וכן הטעם לאדם שהוא נתון על המת לפי שהוא חלול נעשה כשתי טבלאות:

הלכה ו

או על גבה הכל טמא. א"א חסר מכאן ואומר אני שכן צריך לפרש ולא הכל הכל ממש אלא שנוספת לה טומאה בכל אחת מאלו שאם היתה הטומאה תחת דפנה מבחוץ טהורה כל מה שבתוכה טהור שהצד הפנימי של עובי הדופן חוצץ ועכשיו שהיא טמאה אינו חוצץ מכל מקום כנגד פיה טהור שאין עליו אהל ואם היתה גבוהה מן הארץ טפח כל מה שתחתיה טמא וברצוצה אין טמא אלא כנגד הטומאה מכוסה או שכפאה על

פיה הרי היא מה שכנגד פיה טמא וכל מה שבתוכה טמא הרי שהטומאה נוספת לה בכל אלו:

פרק יח

הלכה ד

שאין התנור גבוה מעל הארץ. א"א זה הטעם אינו כלום שב"ש למה מטמאים את הכל ועוד שהתוספתא מפרשא שאין התנור טמא אלא בעין גבוה טפח ורוחב טפח אלא הטעם לב"ש מפני שהמת מתאהל על אויר עינו של תנור והעין מביא טומאה לתנור והתנור כיון שהוא טמא אינו חוצץ וכאילו נכנסה הטומאה לאויר הבית וב"ה סברי דיו לאויר העין שיטמא את התנור אבל לא נחשוב אויר העין כאויר הבית ור"ע סבר הכל טהור ואויר העין כאויר התנור למי שמאהיל עליו ואם נתן על אויר העין נסר שהוא רחב וארוך אע"פ שאין בקימורו רוחב טפח בקעה טומאה את הנסר שאין הנסר מציל אלא בצמיד פתיל ועוד שהנסר משופע ועולה ומקבל טומאה ואינו חוצץ ומביא את הטומאה לתנור. תוספתא:

הלכה ה

כלים שבין המגדל ובין הארץ שבינו ובין הכותל וכו' אם יש שם פותח טפח טמאים ואם לאו טהורים. א"א לא כל הענינים שוים כשהכלים בינו ובין הארץ או בינו ובין הקורות די להם באותו פותח טפח להביא טומאה לכלי שבאמצע אבל כשהכלים בינו ובין הכותל לא תביא להם טומאה באותו חלל טפח בלבד עד שיהא ג"כ פותח טפח או מלמעלה או מלמטה:

הלכה ז

תוך השיפוע הנוגע בו וכו'. א"א איני יודע מה ראה לפרש מתוכו מתוך השיפוע ולפי דבריו שיחשוב אחוריו ככלי שני לגבי תוכו ואם כן באהל עצמו אמר כן אבל לא בשיפוע ולא באהל אין נחת בפירושו שיחשבו כשני כלים למנות בהן ראשון ושני ואני אומר שאין שנים טמאים טומאת שבעה בשום דבר אלא או בחרב או בחיבורין או חבור אדם באדם או חבור אדם במת וחיבור לאדם במת הוא העיקר מן התורה ועל זה הדרך אני מפרש את המשנה כשהטומאה בתוך האהל הנוגע בו מתוכו טמא אפילו יהפך מן האהל מתוכו לחוץ טמא שבעה מפני שהוא בחיבורין אבל נגע מבחוץ טמא טומאת ערב שאינה חיבורים ואף על פי שאין אומרים כן בשאר כלים שאין הצדדים נחלקים גבי אהל שאינו עשוי אלא לתוכו וכשהטומאה מבחוץ טמא שבעה שזה חיבור אבל נגע מבפנים טמא

טומאת ערב שאינה חבורים וכשהטומאה כחצי זית בפנים וכחצי זית מבחוץ אין הנוגע באהל חיבור לטומאה לא בפנים ולא בחוץ אבל האהל מכל מקום טמא שבעה זה הדרך ערב לי והוא הישר לכל מבין:

פרק יט

הלכה א

כוורת שהיא מוטלת. א"א אין הענין מתפרש אלא בכוורת של חרס שאינה מטמאה מגבה:

וכל שתחתיה כנגד הטומאה. א"א זה שיבוש שאף מה שאינו כנגד הטומאה טמא שהכלי טמא אינו חוצץ והצד העליון מביא את הטומאה לכל מה שתחתיו:

חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה. א"א גם זה שיבוש שהכלי שבתוכה טהור שאין כאן רצוצה:

או שהיתה הטומאה על גביהן מביאין. א"א אין כאן טעם שהרי בכוורת של חרס עסקינן שהוא חוצץ ולא נתחוור אצלי טעם המשנה טעם ברור:

אבל אם כו' מפני שהוא אהל של עץ. א"א אין טעם ולא ריח בזה הפירוש ויש כאן פתיות גדולה:

כנגדו עד התהום טמא. א"א כאן צריך טעם מפני מה אינה בוקעת למעלה כלמטה שהרי היא רצוצה ואני מפרש כל שאין לה טפח ממקום אחר שהיא אפוצה כגון שנשברו דפנות הכוורת עד שלא נשאר שום דופן [שלם] שאינו כלי שיהא ראוי להשתמש כוורת אלא שיש פותח טפח בין עובי השולים והדפנות כדי להביא את הטומאה והקושיא במקומה:

הלכה ב

או בתוכה או על גבה. א"א דברים אלו כבדים הן ואין לנו על מה שנסמוך ואם נמצא חוט אחד שנוכל להתלות בו נתלה בו כי מעל גבה והטומאה מבחוץ איך תבא לתחתיה אע"פ שגבוהה מן הארץ טפח והיא כלי והלא היא של חרס. ומצאתי חוט של שתי להתלות שהרי אמרו המאהיל על הטומאה של שרצים טהור פירוש ספק נגע וספק לא נגע טהור דהוה ליה כנזרק והנזרקין ספיקן טהור שאין לך דבר שמטמא מלמעלה ומלמטה אלא כזית מת וכזית נצל ומלא תרווד רקב פירוש וכיון שאהלן מלמעלה ומלמטה טמא הילכך זריקת ספיקן טמא שהרי אהלן על הכלים מאויר הם מטמאין ראה זה מצאתי ואולי על זה הדרך הלכו ואמרו אם הטומאה על גבה והכוורת תחתיה וכלים תחת הכוורת ויש שם

פותח טפח תחת הכוורת הכל תחת אויר הטומאה וכיון שהוא כלי אינו מפסיק האויר ומביא לצדדין אבל כשאינה כלי קרקע עולם הוא ומפסיק האויר ועם כל זה נשארו לנו קושיות בזה הפרק:

פרק כ

הלכה א

וכן אהל בתוך אהל. א"א דוקא באהל שהוא מקבל טומאה אי נמי באהל הפנימי שאין לו דרך לצאת אלא על החיצון:

הלכה ה

והאבנים אינן ניצלין כיצד. א"א הרבה עיינתי וחשבתי ולא נתברר לי דבר זה ראיה ברורה לא מן המשנה ולא מן התוספתא לא ממשנת כלים והתוספתא ולא ממשנת אהלות והתוספתא כי כל מה שהביא ממשנת כלים היא ותחילת המשנה טבעת או מחט שנמצאו בנחושתו של תנור נראין אבל לא יוצאין אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן טמא פירוש טמא התנור ובמחט טמא מת מירי כיון שהוא נראה כל כך שהבצק נוגע בו כמו שיוצא לאויר התנור אבל אם שוקע שאין הבצק נוגע בו אע"פ שראשו נראה אינו יוצא לאויר התנור ובבצק הבינוני שאינו לא רך ולא קשה שהרך אפי' שוקע נוגע בו והקשה אפי' הוא שוה לנחושתו של תנור אינו נוגע נמצא בטפלת התנור מוקף צמיד פתיל בטמא טמאים ובטהור טהורים פירוש על הנראים ועל היוצאים קאי ובמחט וטבעת טהורים שאם נכנס התנור לאהל המת אע"פ שהוא מוקף צמיד פתיל אם התנור ראוי לקבל טומאה אין התנור מוקף מציל אותם שהרי אמרו אין כלי חרס מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס מפני תנורו של ע"ה שהוא טמא אבל אם הוא טהור שלא הוסק טהורים שהרי על גב ע"ה נמי טהור ולפיכך ניצלים עם התנור בצמיד פתיל נמצא במגופת החבית מצדיה טמאים כנגד פיה טהורים פירוש מצידי החבית אין החבית מצלת אותן בצמיד פתיל לפי שאינו חבור לחבית שאין צורך לצידי החבית במגופה אבל כנגד פיה ניצלין שהרי צורך המגופה לפיה של חבית. ויש כאן קושיא גדולה לפי מה שפירשנו והרי אמרו שאין כלי חרס מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס ואולי נאמר שאני מגופה מטפלה שהטפלה כגופה של חבית והיא טמאה על גב ע"ה אבל המגופה אינה כחבית וכלי טהור הוא בשאין לו תוך ומכח עצמה היא מצלת שלא גזרו עליה משום כליו של ע"ה ואפילו יש לה תוך. נראים בתוכה אבל לא לאוירה טהורים שוקעים בתוכה ותחתיהם כקליפת השום טהורים נראה לי מאחר שאינם יוצאים לאויר

החבית טהורים שנצלים בצמיד פתיל של חבית ושל מגופה כמו שפירשנו אבל אם היו יוצאים לאוירה נחשבים ככלי החבית ואינה מצלת על כלים שבתוכה אלא על כלי חרס אבל אם היו שוקעים בתוך החבית ותחתיהם טיט כקליפת השום שהם נחבאים במגופה אע"פ שהכלים עומדים בתוך התנור טהורים לפי שהם כלי המגופה ולא כלי החבית ואולי בזה החוט יש לי לתלות דמשמע מהכא טעמא דאיכא צמיד פתיל הוא דניצלין הא משום דנבלעין במגופה לא והמשנה שהביא כוש שבלע צנורא ומלמד שבלע את הדרבן וכו' יכול אני לומר שנראים ואינן יוצאים דאיירי ברישא במחט וטבעת ומשנת ספוג קשיא ליה דתנן בהאי פירקא ספוג שבלע משקין טמאים ונפל לאויר התנור טמא שסוף המשקין לצאת אלמא בלוע שאין סופו לצאת טהור וכוש שבלע צנורא היאך סופו לצאת אלא ע"י אדם ואולי כיון שיוכלו לצאת בידי אדם סופו לצאת קרינא ביה מכל מקום מה שפירש בטמא טמאים ובטהור טהורים והסוגיא שכתב על זה אינה כלום וסותרת את דבריו בין תבין:

הלכה ו

שאין האהלים מונעין את הטומאה כמו שביארנו. א"א אני לא ידעתי אנה נתבאר דבר זה והלא דבר ידוע הוא שהאהל חוצץ אם אינו מקבל טומאה אבל טעם המשנה מפני שדרך הטומאה לצאת משם ואין דרכה ליכנס שם ואדם גדול טעה בזה:

פרק כא

הלכה ב

משפך שכפהו. א"א תוספתא דכלים משפך אפילו טהור אינו מציל בכיסוי דברי ר"מ וחכ"א מציל ומכאן לא למדנו אע"פ שהוא מנוקב ולא סתמו אלא בשסתם הנקב שהרי שנינו במשנתנו אע"פ שהכלי מנוקב מציל עד השיעור המפורש במשנה ודוקא שלא נעשה נקב בידי אדם אבל אם נעשה בידי אדם אפילו בכל שהוא טמא כל מה שבתוכו ומשפך ודאי בידי אדם הוא ובאמת כשסתמו הוא ואני אומר ג"כ ע"י צמיד פתיל ולפנים אפרש יותר מזה:

הלכה ג

כיצד חבית שכפויה. א"א אמת כך היא שנויה בספרי אבל תוספתא דכלים חולקת עליהם דתניא חבית שכפאה על הכותל ומירח שפתותיה עם הכותל מצלת על כל מה שבתוכה ועל כל מה שכנגדה בכותל כפאה על הקרקע ומירח שפתותיה עם הקרקע מצלת על כל מה שבתוכה ועל מה שכנגדה בקרקע והמשנה כמו כן כך מוכיח דתנן

פ"ק אלו כלים מצילין בצמיד פתיל כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה וכלי חרס וכלי נתר ועצמות הדג ועורו ועצמות חיה שבים ועורם וכלי עץ הטהורים מצילין בין מפיהם בין מצדיהם בין יושבים על שוליהן היו כפויים על פיהם מצילין כל מה שתחתיהם עד התהום ר"א מטמא על הכל מצילים חוץ מכלי חרס שאינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס כל זה במשנה ובתוספתא ואיך ידחו ואני אומר מה ששנו בסיפרי שמירח מן הצדדין אינו מציל כשלא מירח שפתיה עם הקרקע אלא שנתן הטיט סביב סביב דדינו כעל גבה גם מה שאמר שכל הכלים המצילים בצמיד פתיל אם כפה על פיהם מצילין בלא צמיד פתיל אין לו שורש שכל המשנה שכתבתי ע"י צמיד פתיל היא שנויה בתחילתה ודבר פסוק הוא בספרי שכל הכלים צריכין צמיד פתיל וכשהם כפויים איך יצאו מתורת כלים אבל משפך אפילו טהור שכתבתי למעלה הוא הטעהו והוא כתב שכפהו ואינו אלא עומד על פי החבית כדרכו ומוקף צמיד פתיל עם שפתי החבית ונקבו סתום בטיט ר"מ סבר כיון שהוא עומד כדרך תשמישו בחבית אינו מציל וחכ"א מציל זהו העיקר ולפיכך נחלקו במשפך:

אבל שאר כל הכלים. א"א אני אין לי אלא כל הכלים מצילין עם דפני אהלים אלא שלא נתברר אם ע"י מירוח מפני שדפנו של אהל מחשבו כאהל ודי לו בכיסוי ומסתברא דבכיסוי סגי ליה עם דפנו של אהל כדמפרש ואזיל במתני' הבור והדות וכפישה נתונה עליו טהור ולא קתני מירוח ונ"ל דוקא עם דפנו שהדופן של אהל נעשה ג"כ דפנו של כלי אבל אם עשאו לדופן האהל קרקע עולם לא אלא ע"י מירוח שהרי שנו בתוספתא חבית שכפאה על הכותל מירח שפתותיה עם הכותל מציל מירח אין לא מירח לא מפני שהכותל עשאו קרקע עולם:

הלכה ו

או בכלי המציל שיש לו דופן. א"א במשנה אינו כן אלא אם היתה באר חלקה וכפישה נתונה עליו טמא כלומר שאינה מצלת מה שבבור אם יהיה נסר חלק וסרידה שאין לה גפיים פירוש דפנות טהור משמע אפילו בור חלקה שאין לה דפנות יוצאות והטעם לפי שאין אלו כלים והרי הן כבניין עליו שאין מצריכין דפני כלים או דפני אהלים אלא בזמן שהן כלים כמו כפישה שהוא כלי של אבן ואין לה דפנות טפח:

הלכה ט

כל שבתוך החדש טהור וכאילו. א"א אין הטעם שלו מספיק [אלא] לפירושו ולא לפי' הרב היוני ז"ל מה שפירש בו כי הוא מפרש טעם הרישא כיון שהפתיל מתנודד בנפילת הסרידא אינו צמיד פתיל הרי הסיפא אינו נופל ולמה לא הציל אף מה שבישן ומה בין

פותח טפח לשאין בו הואיל והוא מוקף מבחוץ על כן נראה לי דרך זה המחבר טעם הרישא לפי שהכיסוי שהוא מציל משום אהל נסמך על דבר המקבל טומאה והרי התנור ישן אינו מציל בלא צמיד פתיל כדמפרשינן לעיל והסיפא אע"פ שנסמך לגמרי על הישן כיון שנתן החדש בתוך הישן הרי ביטל חללו של ישן והכיסוי חושבין אותו לחדש ואם אין בין הכיסוי והחדש טפח הרי הוא כסתום ומציל לעצמו:

פרק כב

הלכה א

ודפנותיהן מאחוריהם וכו' כלי חרס שנתן בו. א"א לשון התוספתא אינו כן אלא כך כפישה שנתן בה טיט עד חציה והשקיע בה את הכלים רבי יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת פי' כפישה כלי של אבן ואינו מקבל טומאה ואם נתנה ע"פ החבית ומירח בה את הטיט היתה מצלת כל מה שבתוכה והוא לא עשה כן אלא שנתן בה טיט וכפה את החבית לתוכה עד ששקע פיה בטיט ר"י אומר אינה מצלת שאין זה דרך צמיד פתיל וחכ"א מצלת ומ"ש הוא טעות הוא בידו שהחבית אטומה עד חציה טמאה היא אינה מצלת ואפילו אטומה כולה טמאה היא והכי איתא בתוספתא:

הלכה ג

ובגדול עד שיפחת. א"א יש מפרשים בהיפך כיצד כלי גדול שלא נפחת רובו אלא במוציא רמון:

הלכה ז

אין העקום כסתום. א"א ראיתי זה האיש משנה את המליצות ומסבב אותם לעניינים אחרים ומתוך כך הוא משתבש והמשנה כך היא במסכתא כלים חבית מלאה משקין טהורים ומניקת בתוכה מוקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת בית שמאי אומרים החבית והמשקין טהורים ומניקת טמאה ובית הלל אומרים אף מניקת טהורה חזרו בית הלל להורות כבית שמאי זהו נוסח המשנה והיא על דרך המחלוקת שבמסכתא אהלות שרבי יהושע אומר בושנו מדבריכם ב"ש ובאמת ובברור המניקת זו של מתכת היא שהיא ראויה לקבל טומאה אע"פ שאין לה בית קבול אם לא שהצמיד פתיל מצילו וב"ש גזרו על החבית שלא תציל אלא על עצמה שהיא של חרס ועל משקין שבתוכה משום חבית של עם הארץ אבל לא על כלי שטף ומש"ה מניקת טמאה אע"פ שהיא מוקפת צמיד פתיל וע"כ זו המניקת כולה תחת הצמיד פתיל היא שאם היה של חרס וראשה אחד לחוץ ופתוח כאשר כתב היאך החבית והמשקין טהורין והמניקת טמאה אדרבא

איפכא מסתברא מניקת טהורה שאין לה בית קבול וכלי חרס שאין לה בית קבול טהור והחבית והמשקין טמאין שהטומאה נכנסה דרך פתחה של מניקת שהרי אמרו פתח העשוי בידי אדם אפילו כל שהוא מביא הטומאה בצמיד פתיל הילכך כל מה שכתב שיבוש הוא:

הלכה ט

מגופת החבית. א"א כן פירש הרב היוני ז"ל ולפי לשון המשנה נ"ל בה פירוש אחר. לשון המשנה מגופת החבית המחולחלת ואינה נשמטת מצלת דברי ר"י וחכ"א אינה מצלת פירוש המגופה חלולה ופי החבית נכנס בה והיא מהודקת שאינה נשמטת מאיליה רבי יהודה אומר מצלת בלא מירוח וחכ"א אינה מצלת שדרך תשמישה הוא זה כך נראה לי האמת ואם כדבריהם היה לו לומר מירוח שנתחלחל כי המירוח לא נקרא מגופה:

הלכה י

וצררה מלמטה. א"א זו התוספתא משובשת נמצאת ואין ללמוד ממנה והיא מתוכה נפרכת שהרי אמרו צמיד פתיל על פיה ולא על גבה ואם הלבישה וצררה למטה היאך המירוח על פיה ואם מירוח כנגד פיה הרי הנייר מפסיק ואין זה צמיד פתיל:

הלכה יא

חבית זפותה. א"א אף זו לא נראה לי כפירושם שאני מוצא בלשון המשנה יקלף את הזפת קליפה לזפת ושבירה לחרסים על כן נ"ל שאין כאן שבירת חרס אלא שנתקלפה הזפת מן החרס ועומדת לעצמו ר' יהודה סבר כיון שנעשה הזפת דופן החבית ועכשיו בשזפתה עומדת לעצמה אין מירוח החבית חשוב בלא מירוח הזפת וחכמים אומרים מועיל:

פרק כג

הלכה ד

שהאהל מציל בכיסוי. א"א אין זה הטעם כלום אלא שחושבין המרודד מן האהל כשפועי אהלים:

פרק כד

הלכה ב

בין שהיתה הטומאה. א"א זה אי אפשר אלא אם הטומאה והכלים בחצץ ויש במקום הטומאה חלל טפח מביא את הטומאה לכלים שבצדה ואם לאו טהורין אבל מה שבבית

מכל מקום טמא שדרך טומאה לצאת דרך הבית ולשון המשנה אם יש פותח טפח ואם על מקום הכלים לא היה אומר כך אלא אם יש במקומו טפח על טפח על רום טפח כמו שאמרו בכמה מקומות ועוד דאדרבה אם היה מקום הכלים טפח על טפח אז היו טהורים:

הלכה ד

שהרי אי אפשר לצמצם. א"א מחלוקת ר"מ ור"ש בתוספתא ור"מ מטמא והוא פסק כרבי מאיר משום דחזא מתניתין במעזיבה שבין בית לעלייה מחצה למחצה הרי הן טמאין ואולי אינו דומה דהתם טומאה היכא שדית ליה אי להכא טמא אי להכא טמא הילכך שניהם טמאים אבל מעזיבה שהיא לאויר אי שדית לה לחוץ ליכא טומאה הילכך הבית טהור כרבי שמעון דרבי מאיר ור"ש הלכה כר"ש ועוד דספיקא לקולא:

הלכה ח

ורואים את הטומאה. א"א תמה אני למה לא הזכירו במשנה למעלה במעזיבה טומאה רצוצה כמו שהזכיר בכאן ומחצי מעזיבה ולמטה ומחציה ולמעלה אם רצוצה היא מה לי למעלה או למטה והלא דבר פשוט הוא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמ"ש בטומאה שבין הקורות שהרי קורות מחצי מעזיבה ולמטה הן ואפילו הכי אם אין במקומה טפח רצוצה היא ואינה מטמאה אלא כנגדה ולשון המשנה טומאה בין הקורות ותחתיהן כקליפת השום אם יש שם פותח טפח הכל טמא ואם אין שם פותח טפח רואין את הטומאה כאילו הוא אוטם. ולזה הלשון ענין המשנה שיש במקום הטומאה מקום רחב שאין רצוצה כלל אבל אם יש באותו קליפת השום שתחתיה פתח פתוח בטפח הטומאה יוצאת לבית ואם לאו רואין את הטומאה כאילו היא סגורה לגמרי שאין פתוח כלל והבית טהור שהרי יש במקום הטומאה חלל טפח. ומה שאמר במעזיבה מחציו ולמטה או מחציו ולמעלה בטומאה רצוצה שהיא בוקעת ובקיעתה במקום הסמוך לה:

שני פתחים זה ע"ג זה. א"א גם זו התוספתא לא ידעתי את טעמה והלא טומאה רצוצה היא (והלא היא) נראית לתוך הפתח שני שהיא בולטת מעט:

פרק כה

הלכה ב

והבית כולו טמא. א"א זה אינו אלא בשאין שם חלל טפח פנוי אבל יש שם חלל טפח פנוי אינו מטמא באהל וי"ל שמטמא כל סביביו ויש דברים מסייעים לזה מ"מ בשיש

שם טפח פנוי אינו מטמא באהל ממעשה דר"א ברבי צדוק שהיו מהלכין על גבי ארונות של מתים דוק ותשכח:

הלכה ג

ואין הכותל הטמא כותלה. א"א השמיט סוף המשנה דומה שלא נתגלת לו כותל שני טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואית דגרסי כותל שנית נאמר שאם היתה הטומאה בכותל העלייה השנית שעל גבי העלייה הגדולה טומאה בוקעת ויורדת לעלייה גדולה והיא אחת מן הצדדין שעולים למעלה למעלה והם כותלי כל העליות מן הגדולה ומן הקטנות שעל גבה והטומאה פושטת ממנו לכולן כמו שאמר בתחלה שכיון שהיא מן הצד אין העלייה הגדולה מפסקת ואינה מצלת את עצמה ולא את הקטנות שעל גבה ומה שפירש בה הרב היוני הבל ורעיון רוח:

הלכה ד

חור גדול. א"א מצאתי נוסחא וכתוב בה תיבה שעשאה פרדסקין טמאה עד שיקבע אותה במסמר ולפי זו הנוסחא אין זה הפירוש מתקבל אבל נראה שזו התיבה היא כמו אותה של רופאים שעשויה בתים בתים והיא עשויה לנחת ואעפ"י שאינה מחזקת ארבעים סאה ואמרו שהיא טמאה עד שיקבעוה בכותל במסמר (ואם קבועה וטומאה באחד מהן מאותן הבתים וכו'):

הבית טהור. א"א אינו כן בתוספתא אלא טמא מפני שדרך טומאה לצאת משם ולא ליכנס שם:

כאילו הוא אטום. א"א נראה בשאין בה חלל טפח באותה פרדסקא (ונפתח לבית והטומאה בבית ונפתח הוא והבית):

הלכה יא

אם המת יצא ראשון החי טהור. א"א אני לא הסכמתי לזה הפירוש וטמא וטהור האמור במשנה בפסקא זו על הבית הראשון נאמר כעין הפסקא הראשונה ושתיהן באהלות פ"ז וכבר פירשתי אותם פי' מבואר ואיך אפשר בראשון מת ושני חי שיהא הולד טהור והרי האשה טמאה ותטמא את הולד טומאת ערב והיינו שנים טמאים במת אדם במת ואדם באדם השני טמא טומאת ערב ותו לא מידי ועוד טמא ממגע אמו שהיא טמאה טומאת לידה כטומאת נדה הלכך לא אפשר: